

ст. 55 Закону України «Про авторське право і суміжні права» «1. За захистом авторського права або суміжних прав, а також права особливого роду (*sui generis*) у встановленому порядку до суду та інших органів відповідно до їх компетенції мають право звертатися: 1) суб'єкти авторського права або суб'єкти суміжних прав для захисту свого авторського права або суміжних прав» [2] вони такої можливості не мають, оскільки суб'єктами не визнаються.

Література:

1. Цивільний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

2. Закон України «Про авторське право і суміжні права» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-632-7-16>

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ІСІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: БАЛАНС МІЖ БЕЗПЕКОЮ ТА ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ПРИВАБЛИВІСТЮ

Полякова І. В.

*аспірант, викладач кафедри інформаційного,
господарського та адміністративного права
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна*

Повномасштабна збройна агресія проти України зумовила безпрецедентну трансформацію вітчизняного правового ландшафту. У сфері ринків капіталу одним із найбільш вразливих та водночас стратегічно важливих сегментів виявилися інститути спільного інвестування (ІСІ). За умов воєнного стану держава постала перед складним дилемою: забезпечення фінансової стабільності та національної безпеки шляхом жорсткого адміністрування активів, чи збереження базових інвестиційних свобод і прав власності учасників фондів.

На початку повномасштабного вторгнення першочергова реакція регулятора (НКЦПФР) полягала у впровадженні режиму «ручного управління» та тимчасового обмеження ліквідності активів ІСІ.

Основою трансформації регулювання діяльності ІСІ у воєнний період стало розширення дискреційних повноважень Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР). Ключовим інструментом стало Рішення НКЦПФР від 08.03.2022 № 144 [1], яке фактично запровадило особливий правовий режим функціонування ринків капіталу. Специфіка полягає в тому, що підзаконні акти Регулятора отримали силу, що тимчасово скасовує або обмежує дію окремих положень Закону України «Про інститути спільного інвестування». Найбільш дискусійним аспектом стало обмеження операцій з активами ІСІ, зокрема заборона або суттєве ускладнення процедури викупу цінних паперів у їхніх власників (учасників фондів). Хоча такі заходи були виправдані метою запобігання панічному виведенню капіталу та колапсу фінансової системи в перші місяці війни, тривале збереження подібних обмежень входить у суперечність із конституційним принципом непорушності права власності.

Однак у серпні 2022 НКЦПФР було прийнято Рішення № 1053 «Про впорядкування провадження професійної діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках у період дії воєнного стану» [2].

Прийняття даного рішення позначило перехід від стратегії екстреного обмеження ринків капіталу до моделі їхнього адаптивного функціонування. Ключовим правовим наслідком цього акту стало скасування норм Рішення № 144, що дозволило відновити обіг цінних паперів ІСІ та проведення операцій з їхніми активами. Така нормативна трансформація стала свідченням здатності правової системи оперативно коригувати рівень державного втручання, повертаючи суб'єктам інвестування право на розпорядження власністю, як тільки це дозволили безпекові умови.

Перша заступниця голови Національного банку України Катерина Рожкова повідомила, що Україна має вже зараз готувати інфраструктуру ринку капіталу до залучення приватних і міжнародних інвестицій для повоєнного відновлення [3]. І дійсно, статистичні дані Дайджесту НКЦПФР за лютий 2026 року підтверджують ефективність впроваджених правових трансформацій. Зокрема, загальний обсяг торгів на фондових біржах досяг 122,8 млрд грн, що на 50% більше показника аналогічного періоду минулого року. Особливої уваги заслуговує зростання сегменту корпоративних облігацій на 28,7% та активізація спотового ринку (до 82,4 млрд грн), що свідчить про поступове відновлення інтересу до приватних інвестиційних інструментів. Така динаміка була б неможливою без правової визначеності, забезпеченої скасуванням жорстких обмежень та впровадженням цифрових механізмів корпоративного управління [4]. Окрім того, НКЦПФР, будучи членом IOSCO з 1996 року, прагне активно

співпрацювати з міжнародними партнерами та впроваджувати базові принципи та рекомендації IOSCO та Міжнародного валютного фонду в законодавство України, сприяючи тим самим захисту прав інвесторів [5]. Таким чином, повномасштабне вторгнення стало каталізатором для впровадження інноваційних юридичних механізмів. Подальша трансформація регулювання ІСІ має відбуватися через гармонізацію із директивами ЄС (UCITS та AIFMD). Створення прозорих правил гри, навіть в умовах воєнних ризиків, є єдиним шляхом до збереження інвестиційної привабливості України.

Література:

1. Про упорядкування проведення операцій на ринках капіталу на період дії воєнного стану: Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 08.03.2022 № 144. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0144863-22#top> (дата звернення: 02.04.2026).

2. Про впорядкування провадження професійної діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках у період дії воєнного стану: Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 04.08.2022 № 1053. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1053863-22#top> (дата звернення: 02.04.2026).

3. В НБУ вважають, що Україна має готувати ринок капіталу до інвестицій на повоєнне відновлення. URL: <https://finclub.net/news/v-nbu-vvazhaiut-shcho-ukraina-maie-hotuvaty-gynok-kapitalu-do-investytsii-na-rovoyenne-vidnovlennia.html> (дата звернення: 02.04.2026).

4. Дайджест НКЦПФР: Показники динаміки торгівлі на ринку капіталу та організованому товарному ринку за лютий 2026 року. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2026/03/%D0%94%D0%B0%D0%B9%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D1%81%D1%82-%D0%B7%D0%B0-%D0%BB%D1%8E%D1%82%D0%B8%D0%B9.pdf> (дата звернення: 02.04.2026).

5. Український список сумнівних інвестиційних проєктів включено до міжнародного реєстру IOSCO. Офіційний вебсайт НКЦПФР. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/ukrainskyi-spysok-sumnivnykh-investytsiinykh-proektiv-vkliucheno-do-mizhnarodnoho-reiestru-iosco/> (дата звернення: 02.04.2026).